

Κύπρος: προς μια πολιτική αμμοδόχο σε φυσική κλίμακα

Του Κωστή Παπαϊωάννου

Το σχέδιο Ανάν για την "λύση" του κυπριακού αντιμετωπίζεται από τους εμπλεκόμενους πολιτικούς παράγοντες με συγκρατημένη αισιοδοξία, με συγκρατημένες επιφυλάξεις ή με συγκρατημένη απόρριψη. Με άλλα λόγια όλοι παίζουν τον αναμενόμενο ρόλο τους με προφανή αμηχανία. Και πώς να μην είναι αμήχανοι, αφού αυτό το σχέδιο, δεν είναι το σχέδιο ενός κράτους (στρεβλού ή μη, βιώσιμου ή μη) αλλά το σχέδιο μιας αμμοδόχου, σαν αυτές που χρησιμοποιούσαν κάποτε οι στρατηγοί για τις ασκήσεις τους, που αντιμετωπίζεται σαν πραγματικό κράτος. Το σχέδιο προβλέπει την μετατροπή του νησιού σε μια "μακέτα" που πάνω της θα τοποθετηθούν τα πραγματικά έμψυχα και άψυχα "συστατικά" της σημερινής κυπριακής κοινωνίας. Συνδεδεμένα όμως μεταξύ τους, όχι σύμφωνα με τις πραγματικές κοινωνικές σχέσεις αλλά σύμφωνα με τις προσωρινές σχέσεις των εμπλεκόμενων εξουσιών. Οι εμπνευστές του σχεδίου ελπίζουν ότι η αυτή μακέτα θα λειτουργήσει σαν κοινωνία επειδή ως άλλοι θεοί θα της "φυσήξουν" την πνοή του αγοραίου ανταγωνισμού τους. Το σχέδιο προοριζόταν να εκπλήξει αυτούς που θα το υλοποιήσουν αλλά η εφαρμογή του προορίζεται να εκπλήξει αυτούς που το εκπόνησαν.

Το κλειδί για την κατανόηση του σχεδιασμού ή της παράνοιας είναι ο πρωτοφανής όρος: "συστατικό κράτος". Το σχέδιο αποπειράται να συμβιβάσει τις απαιτήσεις των αντιτιθεμένων εξουσιών. Η ελληνική πλευρά θέλει ένα κράτος στο οποίο, επειδή η ελληνική κοινότητα πλειοψηφεί, θα έχει το πάνω χέρι. Η τουρκική πλευρά θέλει δύο αυτοτελή κράτη επειδή με την στήριξη της Τουρκίας θα έχει το παραπάνω χέρι στο σύνολο. Το σχέδιο προβλέπει ένα κράτος, που στην πραγματικότητα θα είναι δύο! Μια ιδέα, μεγαλοφυής που στην πραγματικότητα είναι μεγαλομανιακή! Ένα κράτος "μοντέλο" κατασκευασμένο σύμφωνα με την ηθελημένη παρανοϊκή κατανόηση της κρατικής υπόστασης του Βελγίου και της Ελβετίας ως "μοντέλων".

Είναι αλήθεια ότι έχουμε συνηθίσει, ειδικά στο κυπριακό, τα "παιχνίδια του μπερλιόζου", την "διεθνή σκακιέρα", "τις μαριονέτες". Αν άλλωστε τα ξεχάσουμε, θα μας τα θυμίσει η αριστερά για να υποβαθμίσει την πραγματική σημασία του κυπριακού πειράματος. Αυτά που ξέρουμε όμως, είναι "παιχνίδια" ανάμεσα στις εξουσίες (μεγάλες και μικρές κυρίαρχες και εξαρτημένες), που συμπαρασύρουν βέβαια την κοινωνία που εκφράζουν σε οδυνηρές περιπέτειες όπως έγινε με την διάλυση της Κύπρου το 1974. Το σχέδιο Ανάν όμως, είναι η αφετηρία του πιο ολοκληρωμένου από τα πειράματα που έχουν αρχίσει τα τελευταία χρόνια, για άμεση επέμβαση της εξουσίας πάνω στην ίδια την κοινωνία. Η προωθούμενη "επανασύνθεση" ενός κυπριακού κράτους από δύο τεχνητά κράτη "συστατικά", είναι η τελική πρόβα για την παγίωση μιας διαδικασίας αντιστροφής της σχέσης της εξουσίας με την κοινωνία. Στην Κύπρο δεν σχεδιάζεται ένα κράτος που θα εκφράζει τις αντιθέσεις της κοινωνίας. Σχεδιάζεται μια κοινωνία στην οποία θα καλλιεργηθούν και θα εκφραστούν οι αντιθέσεις της εξουσίας. Αλλά οι αντιθέσεις – μακροπρόθεσμα – ούτε "εξάγονται" ούτε "εισάγονται". Η κοινωνία – μακέτα που σχεδιάζεται, παρά τα τοπικά πολιτικά νάζια, θα κατασκευαστεί. Αλλά θα λειτουργήσει σύμφωνα με τις δικές της αντιθέσεις. Το μέλλον θα δείξει αν θα λειτουργήσει οδυνηρά για την κοινωνία ή για την εξουσία.